

Landbruget i 1951.

Af professor *K. Skovgaard.*

Året, der svandt, var på det politiske som på det økonomiske område præget af alle de store begivenheder, der fulgte i Korea-krigens spor, samt af de uroligheder, hvormed året selv ydede bidrag til historien. Det lykkedes ikke at bringe Korea-krigen til ophør, omend der i sommerens løb indlededes våbenstilstandsforhandlinger, og med den fortsatte krig vedligeholdtes den fortættede politiske spænding, som året havde arvet fra sin forgænger. Hertil kom den i årets løb opståede engelsk-persiske oliestrid, som det ganske vist lykkedes at isolere til et økonomisk mellemværende, men som alligevel skabte stærk politisk uro og aktivitet, og endelig brød sidst på året de engelsk-ægyptiske modsætninger om Sudan og Suez ud i lys lue og faktisk krigstilstand. Alt i alt kan man sige, at året på det internationale politiske plan fuldt ud kom til at stå mål med sine forgængere; det førte ikke til forbedringer.

Den økonomiske udvikling forløb i oprustningens tegn. De voldsomme prisstigninger, som satte ind straks efter Korea-krigens udbrud, fortsattes et godt stykke tid ind i året, men løjede derefter af uden at man dog kan sige, at der har fundet nogen egentlig stabilisering sted i det økonomiske billede. I baggrunden truer stadig virkningerne af den med megen energi forcerede oprustning, som i det kommende år vil beslaglægge en stærkt stigende del af produktionsmidlerne, og som derfor kun gennem nøje agtpågivenhed og en vel tilrettelagt politik kan gennemføres uden skadelige virkninger for det økonomiske liv. Byrder må oprustningen dog under alle omstændigheder betyde for befolkningerne, men byrder, som

det er værd at bære, da de er den pris, der må betales for freden og friheden.

Den internationale prisudvikling førte i årets første halvdel til en stadig forringelse af vort lands udenrigske indtjenings-evne og et stigende underskud på handelsbalancen samt nærede yderligere det i 1950 indledede inflatoriske pres på vort prisniveau. Ved årsskiftet i fjor var forholdet mellem import- og eksportpriser 76, og i juni nåede det ned på 65, hvor det holdt sig i de følgende måneder for fra september igen at bevæge sig langsomt opad — resultatet af noget stagnerende importpriser og let stigende eksportpriser. Da eksportpriserne på en stor del af eksporten er fastlagt til 1. oktober, bliver udviklingen af vort bytteforhold til udlandet derved i særlig grad langt hen i det kommende år bestemt af udviklingen af importpriserne.

For de politiske magtfaktorer blev årets hovedopgaver bekæmpelse af inflationen, nedbringelse af det stigende underskud på handelsbalancen og finansieringen af oprustningen. Med henblik på disse opgavers løsning gennemførtes i foråret et omfattende politisk forlig, der omend indeholdende mod formålet stridende foranstaltninger dog som samlet resultat førte til en båndlæggelse og inddragning af købekraft og i årets løb til en forbedring i landets en overgang stærkt truede internationale økonomiske stilling.

For landbruget blev året 1951 et godt år. De ydre produktionsvilkår havde et fra det sædvanlige stærkt afvigende forløb, men var alt i alt tilfredsstillende, og en god avl kunne bringes i lade. Det samlede resultat blev en produktion, der var større end året før og end før krigen, og da priserne var gode, blev det økonomiske udbytte godt trods stigende omkostninger.

For det kommende år tegner udsigterne sig mere usikkert. Landbrugets produktionsevne og effektivitet er så god som nogensinde, men en betydelig usikkerhed hersker om tilførselen udefra af råstoffer og produktionsmidler. Det danske landbrug har ganske vist med megen dygtighed siden 1940 i stigende grad gjort sig uafhængig af tilførsler udefra på

økonomisk basis, men en vis tilførsel af foderstoffer og navnlig protein har stadig været nødvendig, for at produktionen kunne gennemføres på den mest lønnende måde. Som udsigterne nu tegner sig, bliver det antagelig det kommende års hovedopgave at forcere bestræbelserne for en endnu videre drevet selvhjulpethed.

Vejr- og vækstforhold.

Vinteren 1950—51 var ret mild, meget fugtig og meget langtrukken. Efter et fugtigt efterår fulgte årets første fire måneder med betydeligt over normal nedbør, der i visse egne faldt som voldsomme snelæg, og forårsarbejdet kunne først begynde godt ind i april og afsluttes i maj. Den megen fugtighed gjorde mange steder jorden ubekvem, hvilket navnlig blev til skade for roerne, der ofte spirede uensartet, så roemarkerne fik for tynd en bestand.

De overvintrende afgrøder led ingen frostskaade, men det stærke snelæg og store vandansamlinger virkede mange steder forringende på afgrøderne. Udbindingen kunne først finde sted ind i maj, og da denne måned gav normal nedbør, blev græsvæksten gennemgående god og rigelig til hen på sommeren. En undtagelse var dog Vendsyssel og visse andre jyske egne, hvor en usædvanlig tør forsommer forringede afgrøderne stærkt.

Juni—juli gav lidt under normal nedbør, men da temperaturen var forholdsvis lav, forslog fugtigheden godt. Høsthøsten blev god, når undtages de tørkeramte jyske egne, og kornets udvikling forhaledes, så virkningerne af den sene såning modvirkedes. Roerne trivedes dog ikke for godt i det noget kølige og skyede sommervejr, der heller ikke var gunstigt for mange frøafgrøder. Vejret i juni—juli begunstigede udviklingen af angreb af sortrust, der i mange egne, f. eks. på Bornholm, nedsatte udbyttet af hvede stærkt.

Kornhøsten faldt i august—september, og da høstvejret blev fugtigt og lunefuldt, blev det en besværlig høst, ligesom kvaliteten af både kærne og halm ofte forringedes. Navnlig havde kærnen en høj vandprocent.

Efteråret blev usædvanlig smukt. Fra sidst i september og til langt ind i november var vejret solrigt og mildt, således at sæsonens arbejder kunne gå rask fra hånden, selv om vintersæden såedes noget sent. Kartofflerne blev i det fugtige efterår angrebet en del af skimmel, men roerne rettede sig betydeligt op, og en usædvanlig stor og frodig topafgrøde forøgede udbyttet og gav i det tørre, gode vejr både et godt efterårsfoder og et fortrinligt ensileringsmateriale. Roeoptagningen forløb let, og vejret fristede mange landmænd til at forhale roehøsten, og det gik i år godt, så ingen roer har taget frostskade på marken. Sukkerroekampagnen sluttede en måned tidligere end i fjor.

Græsvæksten var rigelig hele efteråret, og da udlægsmarkerne havde en god bestand, var der rigeligt efterårsfoder, og kreaturerne var ved indbindingen i særlig godt huld. Ved årets slutning står de overvintrende afgrøder godt. Den ret sent såede vintersæd er groet godt til i det milde vejr, som har fortsat sig ind i december, og efterårets arbejder har kunnet bringes planmæssigt fra hånden i god orden.

Arealanvendelsen.

Landbrugsarealet er af Statistisk Departement for året 1951 opgjort til 3,13 mill. ha. Det er en tilbagegang på 15 600 ha fra året før og på 120 400 ha fra 1939. Der slides stadigt på landbrugsarealet; der er kun små opdyrkningsarealer tilbage, og vi er dermed efterhånden nået til den situation, hvor både omtanke og nøjereghed med landbrugsjordens anvendelse til ikke-landbrugsmæssige formål er påkrævet. Man erindres herom, når man ser de tendenser til ødselhed med jord, der ofte gør sig gældende ved byggeri, vejanlæg o. s. v.

I forhold til året før var der en tilbagegang i kornarealer, en lille opgang i rodfrugtarealer og forøgelse i græsarealet i omdriften, således at det dyrkede areal forøgedes med 21 800 ha, og arealer uden for omdriften formindskedes med 39 000 ha.

For *kornarealerne* var der navnlig tilbagegang for rugen, og vintersædsarealet nåede ned på 200 000 ha eller 70 000 ha min-

dre end i 1939. Arealformindskelsen skyldtes vel især vanskeligheder med tilsåningen i efteråret 1950, men kornpolitikken har også haft nogen indflydelse, og da vintersædsarealet i år gik ned under, hvad der forsyningsmæssigt er forsvarligt, må

Arealanvendelse efter Det statistiske Departements tællinger, ha.

	1939	1950	1951	1951+ 1939	1951+ 1950
Hvede	133 500	84 900	81 600	÷ 51 900	÷ 3 300
Rug	137 000	154 500	118 400	÷ 18 600	÷36 100
Byg	420 900	494 400	518 100	+ 97 200	+23 700
Havre	376 400	276 600	267 600	÷108 800	÷ 9 000
Blandsæd	303 900	267 000	271 500	÷ 32 400	+ 4 500
Bælgsæd	3 100	11 900	8 700	+ 5 600	÷ 3 200
Korn ialt	1 374 800	1 289 300	1 265 900	÷108 900	÷23 400
Kartofler	69 500	105 000	105 100	+ 35 600	+ 100
Runkelroer ...	142 300	38 200	27 300	÷115 000	÷10 900
Tørstofrigoer	64 200	167 000	185 900	+121 700	+18 900
Kålroer	191 900	192 600	191 400	÷ 500	÷ 1 200
Turnips	11 800	6 200	6 500	÷ 5 300	+ 300
Gulerødder ..	4 700	2 000	1 800	÷ 2 900	÷ 200
Fabriksroer ..	39 600	73 000	71 200	+ 31 600	÷ 1 800
Cikorierødder .	600	300	200	÷ 400	÷ 100
Rodfrugter ialt	524 600	584 300	589 400	+ 64 800	+ 5 100
Andre					
høstarealer .	50 900	94 600	101 700	+ 50 800	+ 7 100
Brak	31 900	8 800	7 200	÷ 24 700	÷ 1 600
Græs og					
grønfoder ..	740 000	707 700	742 300	+ 2 300	+34 600
Heraf lucerne .	19 900	31 500	29 300	+ 9 400	÷ 2 200
Arealer i					
omdriften ..	2 722 200	2 684 700	2 706 500	÷ 15 700	+21 800
Græs uden for					
omdriften ..	528 200	456 200	417 200	÷111 000	÷39 000
Læggeplads					
for tørv	—	4 700	6 300	+ 6 300	+ 1 600
Landbrugsareal					
ialt	3 250 400	3 145 600	3 130 000	÷120 400	÷15 600

man søge at finde frem til en for vintersædsdyrkerne rimelig ordning, således at dyrkningen af brødsæd sikres. I stedet for vintersæd dyrkedes byg, medens der kun var små bevægelser i arealerne af de andre kornarter.

Rodfrugtarealet gik frem med 5100 ha. Trods gode kartoffelpriser året før holdt kartoffelarealet sig konstant. Der er åbenbart for megen ulempe ved kartoffeldyrkningen til, at den frister til udvidelser, når priserne på korn og andre salgafgrøder er så gode, som de er. Til svinefoder synes fodersukkerroer at blive foretrukket i stigende grad for foderkartofler, da de er lettere og billigere at dyrke, og man er fri for kogningen, men man mangler de ensilerede kogte kartofler til svinefoder i sommerhalvåret. For roerne var der en betydelig fremgang for tørstofrige roer, en tilbagegang for runkelroer, medens kålroearialet holder sig halsstarrigt og upåvirkeligt af de tørstofrige roer. Fabriksroer dyrkedes på nogenlunde samme areal som i fjor, 71 200 ha eller 1800 ha mindre, hvilket svarer godt og vel til de bestående fabrikkers kapacitet. En del sukkerroer dyrkedes som i fjor i kontraktavl til Sverige og med henblik på sukkersaftproduktion.

Agergræsmarkerne gik atter i år frem, med 34 600 ha, og arealet var fuldt så stort som før krigen. Det kan tænkes bl. a. at skyldes de voksende kreaturbesætninger, men hovedårsagen er antagelig den stadige og kraftige reduktion af arealer uden for omdriften, der gør mere græs i agermarken nødvendig. Lucernen, der de foregående år var gået godt frem, viser i år en lille tilbagegang. Det er en skuffelse i en tid, hvor alle taler om og anbefaler udvidelse af lucernearealet, og hvor de nye franske stammer syntes at love så godt. Der er imidlertid altid noget, der hindrer træerne i at vokse ind i himlen, og man hører efterhånden, at den franske lucerne også har sine svagheder.

Andre høstarealer.

Også i år var der en fremgang i andre høstarealer som udtryk for, at landmændene gerne ville finde frem til fordelagtige salgafgrøder til afpasning af produktionen. Det kan

delvis tages som et udtryk for, at husdyrstaldene er nogenlunde besat, og at man søger afløb for produktionsforøgelsen i produktioner uden om staldene.

For frøarealer var der en del tilbagegang for roe- og kløverfrø, men fremgang for græsfrø, således at det samlede resultat blev en tilbagegang på 3300 ha. Bevægelserne afspejler rentabiliteten i disse stærkt konjunkturprægede afgrøder.

De vigtigste frø- og handelsplanter, ha.

Det statistiske Departements tællinger.

	Frø ialt	Roe- frø	Bølgpl.- frø	Græs- frø	Have- frø	Olie- hør	Spind- hør	Sen- nep	Havesa- ger på friland
1951	56 889	3 060	19 313	31 298	742	10 300	3 800	14 400	9 500
1950	60 153	4 996	22 271	27 483	907	14 600	2 600	4 300	10 900
1939	41 900	3 615	10 197	23 435	838	—	—	—	7 200

Af industriplanterne gik olieher noget tilbage og sennep frem. Desuden var der fremgang for raps, som dyrkedes på ialt 6200 ha, og der er udsigt til yderligere stærk fremgang ad åre. Spindhørren gik lidt frem, da skatterierne så noget mere fortrøstningsfuldt på fremtiden end i fjor. Havesager i marken blev indskrænket fra 10 000 til 8 800 ha, hvilket viser, hvor konjunkturfølsomme disse afgrøder er, og at dyrkningsmulighederne er yderst begrænsede, beroende som de er på hjemmemarkedet. Der har ofte været talt om en ændret driftsform for de mindre brug, således at de slog sig på dyrkning af havesager, men der findes ingen væsentlige udsigter på dette område. Vi kan her i landet kun dyrke grove grønsager i større omfang, og for disse produkter findes der ikke noget stabilt, større eksportmarked.

Et særligt kapitel er dyrkningen af oliefrøafgrøder, som man omfatter med stigende interesse, dels af forsyningsmæssige dels af dyrkningsmæssige årsager, men herom skal der senere gøres nogle bemærkninger.

Høstudbytte og foderforsyning.

Den i år med særlig spænding imødesete foreløbige opgørelse fra Statistisk Departement over årets høstudbytte kom

som en glædelig overraskelse, idet den viste, at høstudbyttet med 129 mill. afgrødeenheder var uforandret fra i fjor og uden større afvigelser for de enkelte afgrødegrupper. Sommerens vækstvilkår har altså været i stand til at afsvække virkningerne af den sene såning. Dette gælder dog ikke for de tørkeramte nordjydske amter, for hvilke Statistisk Departement har foretaget en særlig høstopgørelse, der viser, at kornhøsten i disse egne var 6,1 mill. a. e. i år mod 7,2 mill. a. e. i fjor eller 1,1 mill. a. e. mindre, medens græs- og rodfrugter tilsammen gav 13,4 mill. a. e. mod 13,7 mill. a. e. Tørken ramte altså især kornhøsten, og den rigelige sensommernedbør har rettet de andre afgrøder op.

Kornafgrøderne har med 36,2 mill. a. e. givet fuldt så stort udbytte som i fjor, hvor det var 35,8 mill. a. e., og da korn-

Høstudbyttet efter Det statistiske Departements opgørelse.

	Mill. hkg			Mill. afgrødeenheder		
	1951	1950	1934-38	1951	1950	1934-38
Hvede	2,77	2,98	3,83	2,8	3,0	3,8
Rug	2,69	3,30	2,62	2,7	3,3	2,6
Byg	17,48	16,15	11,03	17,5	16,2	11,0
Havre	8,29	8,34	10,24	6,9	6,9	8,5
Blandsæd og bælgsæd	6,88	7,07	7,81	6,3	6,4	7,2
Korn i alt	38,11	37,84	35,53	36,2	35,8	33,1
Kartofler	19,52	18,50	13,49	4,2	3,9	3,2
Foderroer	203,70	215,21	} 243,30	26,7	26,8	} 27,9
Fabriksroer ...	24,90	26,82		6,1	6,1	
Rodfrugter ialt .	248,12	260,53	256,79	37,0	36,8	31,1
Hø				7,8	8,0	7,9
Halm				9,2*)	9,3	9,7
Græsning				34,9	35,4	34,0
Roetop, frisk				1,4	1,7	
Ensilage af roetop og grønfoder				2,5	2,2	
Høstudbytte ialt				129,0	129,2	115,8

*) anslået.

arealet var 20 000 ha mindre, har foldudbyttet været en del højere i den største del af landet. Brødkornet har givet 5,5 mill. a. e. mod 6,3 mill. a. e. i fjor, hvilket skyldes det 16 pct. mindre areal, derimod var der et større udbytte af byg, men uforandret avl af havre og blandsæd.

Rodfrugterne overrasker med samme udbytte i a. e. som i fjor, da høstudsigerne langt hen på sommeren var ringere end i fjor, men et noget lavere vægtudbytte opvejes af et højere tørstofindhold, hvilket dels skyldes det gode efterårsvejr, dels en forøget dyrkning af tørstofrige bederoer. Kartofflerne har givet et lidt højere udbytte både i vægt og a. e., og med en avl på 19,5 mill. hkg er der rigelige forsyninger. Dette vil dog ikke medføre lavere priser, da de forhøjede svinepriser, store svinebesætninger og høje kornpriser vil holde kartoffelprisen oppe. Høsten af roetop har man ansat til samme størrelse i a. e. som i fjor, hvilket overrasker, da roetoppen i år var usædvanlig kraftig og frisk.

Udbyttet af græsning og hø var nogenlunde uforandret fra i fjor med en let nedadgående tendens, hvilket i betragtning af vejrliget virker overbevisende. Af halm vil der uden for Nordjylland være rigeligt, omend kvaliteten ofte er ringe.

Høstudbyttet af vinterfoderafgrøder var med ialt 83,5 mill. a. e. fuldt så stort som i fjor og kvalitetsmæssig af nogenlunde samme værdi. Der er altså et godt grundlag af hjemmeavlet foder for produktionen; derimod er forsyningerne ude fra ikke alene mindre, men mere usikre, ligesom overførselen af korn fra forrige høstår i år har været mindre end i fjor, både hos

Høstudbytte af vinterfoderafgrøder. Mill. afgrødeenheder.

	1951	1950	1934-38	1951+ 1950	1951+ 1934-38
Korn	36,2	35,8	33,1	0,4	3,1
Rodfrugter	37,0	36,8	31,1	0,2	5,9
Hø	7,8	8,0	7,9	÷0,2	÷0,1
Ensilage	2,5	2,2	—	0,3	2,5
Ialt	83,5	82,8	72,1	0,7	11,4
Halm	9,2*)	9,3	9,7	÷0,1	÷0,5

*) anslået.

landmændene og på handelslagrene. I fjor anslog man overførslerne til ca. 200 000 tons korn, og da der i høståret 1950/51 var en nettoindførsel på 200 000 tons, var der ud over høsten på 3,8 mill. tons 400 000 tons korn til rådighed plus 90 000 tons indført klid.

Endvidere uddeltes der 15 oliekgemærker, svarende til ialt 540 000 tons oliekgager, hvortil kom en indførsel på 48 000 tons skummetmælkspulver. Efter oplysning fra Landbrugsministeriet var der ved årsskiftet sikret dækning for 11 oliekgemærker, svarende til ialt ca. 400 000 tons oliekgager, og 150 000 tons korn og klid var indkøbt eller indført. Efter disse tal skulle der i dette høstår altså være 140 000 tons oliekgager, 340 000 tons korn og klid samt 48 000 tons skummetmælkspulver mindre end i fjor, hvis overførslerne af korn til indeværende høstår regnes for at have været forsvindende små i sommer. Naturligvis er denne beregning behæftet med en betydelig usikkerhed, men det er dog sikkert, at forsyningen med korn og kraftfoder er mindre end i forrige høstår.

Der er endvidere ingen særlig udsigt til, at væsentlige forsyninger kan fremskaffes til rimelige priser, da dollarsituationen ikke tillader indkøb i Nordamerika, og da de priser, der forlanges for foderstoffer i blød valuta, ikke frister til indkøb. Der nævnes således kornpriser på 80—90 kr. og oliekgagepriser på 90—100 kr. pr. hkg, hvilket i almindelighed er betydeligt over rentabilitetsgrænsen med den dækning for foder, der allerede findes. Når priserne kan drives op i denne højde, skyldes det knaphed på foderstoffer og de høje priser på husdyrprodukter, der betales for hjemmeproduktion i indførselslandene, og som gør det umuligt for os her i landet at deltage i kapløbet om de udbudte foderstoffer.

Som forsyningerne med korn og kraftfoder ligger ved årsskiftet, må man forvente nogen tilbagegang i produktionen af husdyrprodukter, men man tør dog antage, at den ikke vil blive af større omfang, da der ikke er nogen faretruende uligevægt mellem foderbeholdninger og besætningsstørrelse, og det er en almindelig erfaring, at foderet slår bedre til i noget foderknappe end i foderrige år.

Husdyrhold og husdyrproduktion.

Husdyrproduktionen forøgedes i årets løb omend i langsommere tempo end året før, dels fordi foderforsyningen var mindre, dels fordi prisforholdene lagde en dæmper på udvidelsestrangen.

Hestebestanden udgjorde pr. 14. juli ialt 462 000 eller 40 000 færre end året før, en tilbagegang på 8 pct. mod 5,6 pct. for året 1949—50. Tilbagegangen har hidtil været særlig stærk for tillægget, for heste under 3 år. Heste 3 år og derover er siden 1939 gået tilbage med 65 000 og i det sidste år med 17 000. Går man ud fra, at traktorbestanden siden 1939 er forøget med 19 000, er der erstattet 3½ heste over 3 år pr. traktor, et tal, der må anses for at være ret lavt, men det kan skønnes, at der på mekaniseringens indledende stadium vises en del tilbageholdenhed med reduktion af hestebestanden. Det er en erfaring, man har gjort også i andre lande. Antallet af bedækkede hopper gik tilbage med 3000 til 46 000, en betyde-

Husdyrbestanden i tusinder efter Det statistiske Departements tællinger.

	Juli 1939	Juli 1950	Juli 1951	1951÷ 1939	1951÷ 1950
Heste	594	502	462	÷ 132	÷ 40
heraf føl	54	40	30	÷ 24	÷ 10
Kvæg ialt	3 326	3 053	3 101	÷ 225	+ 48
Malkekøer	1 642	1 577	1 583	÷ 59	+ 6
Ungkvæg	670	636	657	÷ 13	+ 21
Kalve	864	766	785	÷ 79	+ 19
Svin ialt ¹⁾	3 183	3 235	3 200	+ 17	÷ 35
Avlssøer	379	391	331	÷ 48	÷ 60
Får	147	61	56	÷ 91	÷ 5
Høns	33 297	24 548	22 110	÷11 187	÷2 438

	Kvæg ialt mill. stkr.	Malkekøer mill. stkr.	Svin mill. stkr.	Høns mill. stkr.	Heste tusinde stkr.
1951	3,10	1,58	3,28 ²⁾	22,11	462
1934—38	3,15	1,65	3,15	28,00	553

1) Svinebestanden udgjorde pr. 3. november 3 251 000 hvoraf 354 000 søer.

2) 8. september 1951.

lig mindre tilbagegang end året før, hvor den var 18 000, hvilket måske kan forklares med stigende fasthed i hestepriiserne.

Hornkvægbestanden forøgedes med 48 000 eller 1,6 pct.; året før var forøgelsen 95 000 eller 3,1 pct. Tempoet i fremgangen gik altså tilbage, som man måtte vente det efter de gældende produktionsvilkår. Fremgangen i 1950—51 fandt desuden sted i ungvægbestanden, medens antallet af malkekøer kun forøgedes med 5000. Det må antages, at der efter tællingen har fundet nogen reduktion i bestanden sted udover det sædvanlige, dels på grund af mund- og klovesyge, dels på grund af prisforholdene.

Svinebestanden var ved forrige årsskifte 3,6 mill. stkr., men har siden foråret holdt sig nogenlunde konstant omkring 3,2 mill. stkr. Sobestanden har ligeledes været ret konstant omkring 350 000 stkr., men er 50 000 stkr. lavere end pr. juli 1950. Den bestående bestand er antagelig nogenlunde maksimum af, hvad foderforsyningerne betinger, selv om stigende interesse og håndelag for grovfodring tages i betragtning.

Hønsbestanden gik ret betragteligt tilbage, med 10 pct., fra 24,5 mill. stkr. til 22,1 mill. stkr., men tilbagegangen var særlig stor for høner, 1,7 mill., men kun 0,8 mill. for kyllinger. Man kunne derefter antage, at hønebestanden omtrent ville forblive uforandret, men siden foråret er flæskeprisen forøget stærkt, kornpriserne er steget, og korntilførslerne forringede, og alt dette tilsammen må skønnes at virke formindskende på interessen for hønsehold, selv om ægpriserne er forhøjede relativt meget. *Ænder og gæs* har i årets løb fortsat tilbagegangen; det er altså under de gældende forhold ikke en tillukkende produktion, selv om priserne på ænder og gæs nu ligger på 8—9 kr. pr. kg til producent.

Husdyrproduktionen havde til hen på efteråret ret gode vilkår, selv om den stærke forøgelse, der fandt sted året før, ikke kunne fortsættes i samme tempo. Efter Statistisk Departements produktionsindeks (1935 = 100) var husdyrproduktionen i jan.—okt. 89 i 1949, 108 i 1950 og 113 i 1951; da produktionsindekset i 1939 var 107, var husdyrproduktionen i 1951 altså godt 5 pct. større end før krigen.

Husdyrproduktionen, månedligt indeks i gennemsnit for 10 måneder,
januar—oktober. 1935 = 100.

(Efter Statistiske Efterretninger).

	Mælk	Smør	Ost	Flæsk	Æg	Kød	Ialt
Jan.—okt. 1950	109	107	184	104	135	99	108
» » 1951	106	102	240	117	121	122	113

Månedligt indekstal for mælke-, kød- og flæskeproduktionen
1950 og 1951. 1935 = 100.

Mælk.

	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Jan.— Okt.
1950	84	86	96	109	128	130	123	120	111	99	109
1951	85	87	96	107	124	134	121	108	102	97	106

Kød.

1950	107	96	99	100	87	80	95	96	114	120	99
1951	112	126	117	119	133	89	82	114	135	198	122

Flæsk.

1950	111	102	93	94	100	125	115	101	97	102	104
1951	140	131	123	128	120	129	117	91	86	107	117

Produktionen af husdyrprodukter jan.—okt. Mill. kg.

	Mælk	Smør	Ost	Flæsk	Æg	Kød	Sæmlet indeks
1950	4662	154,3	50,2	284,7	113,6	137,8	108
1951	4556	146,9	66,6	322,7	102,3	171,0	113

De enkelte husdyrproduktioner har imidlertid haft en noget forskellig udvikling. Mælkeproduktionen lå i årets første halvdel på samme niveau som året før, men har i årets sidste halvdel været en del lavere, således at det samlede resultat er en nedgang på et par pct. Ægproduktionen gik tilbage med 10 pct., men flæskeproduktionen forøgedes med 10 pct. og kød med 24 pct. Disse bevægelser afspejler virkningen af produktions- og prisforhold, som har givet flæsk og kød relative fordele på bekostning af mælk og æg.

Mælkeproduktionen havde til årets sidste kvartal ret gode ydre vilkår, når undtages de tørkeramte jyske egne, hvor græsmangel allerede tidligt på sommeren begrænsede pro-

duktionen, et forhold, der har påvirket den samlede produktion. Men forsyningerne med kreaturfoder var for året som helhed vel knapt så gode som året før, og mælkeproduktionen måtte derfor gå tilbage. I årets sidste kvartal vandt mund- og klovesygen stærk udbredelse i mange egne, og ved årets slutning havde den angrebet et forholdsvis stort antal besætninger. Om sygdommens karakter foreligger stærkt divergerende udtalelser; i en del tilfælde overstås dens virkninger ret hurtigt, i andre tilfælde medfører den store skader.

Denne epizooti har givet anledning til megen diskussion om vaccineringsberedskabet mod sygdommen, men man befinder sig stadig på diskussionsstadiet, og egentlige slutninger med henblik på fremtiden kan man vel heller ikke nå frem til, før sygdommen er overstået, og man har samlet yderligere erfaringer.

Man står, som stillingen er nu, over for meget vanskelige beslutninger. Skal produktionen af mund- og klovesygevaccine holdes på et niveau, der gør det muligt årligt eller dog hurtigt at vaccinere hele landets kvægbestand, evt. bestanden af klobærende dyr, bliver det en bekostelig historie, en ny omkostning for kvægproduktionen. Og hertil kommer det store usikkerhedsmoment i selve farsotens karakter med dens evne til at aflægge nye og farlige varianter af smittekimen, som kan gøre trufne sikkerhedsforanstaltninger delvis illusoriske. Også opretholdelse af et større centrum for produktion af vaccine kan vække visse betænkeligheder, når sygdommens store, uberegnelige spredningsevne tages i betragtning.

Skønt mælkeproduktionen pr. ko for landet som helhed var omtrent den samme i forrige år, møder kontrolforeningerne med fremgang. På Fyn var gennemsnitsydelsen 4197 kg og 199 kg smør mod 4250 kg mælk og 197 kg smør året før. I de sjællandske kontrolforeninger var gennemsnitsydelsen 4026 kg mælk og 190 kg smør mod 4034 kg mælk og 187 kg smør; på Lolland-Falster var tallene henholdsvis 3996 kg mælk og 186 kg smør mod 4028 kg mælk og 185 kg smør.

Flæskeproduktionen lå ved årets begyndelse betydeligt over det foregående års produktion, men i årets løb faldt produk-

tionen, og i aug.—sept. var den lavere end året før. Det var en kombineret virkning af begrænsede korntilførsler og høje kornpriser, der gav sig udtryk på denne måde.

Køddproduktionen har omtrent hele året ligget højere end året før, hvilket skyldes standsning i forøgelsen af kobestanden og en noget forøget interesse i denne produktion, men produktionen forøgedes særlig stærkt i oktober, dels på grund af ængstelse for mund- og klovesyge, men antagelig også for under de gældende produktionsvilkår at tilpasse kvægbesætningerne efter det indhøstede foder.

Æggproduktionen var lavere end året før på grund af de høje kornpriser og svigtende korntilførsler. Forhøjelsen af ægpriserne kom for sent til at påvirke tillægget væsentligt, men iøvrigt opfordrer kornpriserne næppe til udvidelser af denne produktion, ej heller i den kommende sæson.

Prisudviklingen.

Den for vort land ugunstige prisudvikling, der karakteriserede 1950, fortsatte i den første halvdel af det svundne år. Som det fremgår af hosstående opstilling steg importindekset fra 414 i januar til 475 i august, medens eksportindekset i de to måneder var henholdsvis 314 og 311. Siden august har der fundet nogen forbedring af forholdet sted, idet importpriserne er faldet noget og eksportpriserne steget. Forholdet mellem eksportprisindeks og importprisindeks var i 1938 98, i 1949 104, i 1950 86, i januar 1951 76, august 65, september 70 og oktober 73. Der har altså været en lille forbedring i vort lands

1935 = 100	1949	1950	1951				
			Jan.	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
Detailpristal ..	180	191	202	208	208	213	215
Engrospristal .	260	293	340	386	384	375	377
Importvarer .	293	340	414	471	475	471	471
Eksportvarer	304	291	314	312	311	326	342
Råvarer	308	350	418	485	495	478	483

købeevne i september og oktober, men der er langt igen, til man har nået samme bytteforhold som i 1949 og 1939. Af sær-

lig alvorlig virkning var den stærke forøgelse i råvarepriserne, og desuden, hvad der ikke fremgår af tallene, vanskelighederne med at indkøbe råstoffer i de ønskede mængder.

På det internationale plan var man allerede ved forrige årsskifte i gang med overvejelser over foranstaltninger til modvirkning af prisstigninger på råvarer, der efterspurgtes af oprustningen. Man diskuterede at genindføre efterkrigstidens allokationssystem, men enighed herom kunne ikke opnås i første omgang, og i stedet oprettedes i februar af U. S. A., England og Frankrig den såkaldte *International Materials Conference* i Washington, der igennem varekomiteer skal søge at fremme produktionen og tilgængeligheden af råstoffer samt fordele disse.

Ordningen bygger på frivillig tilslutning, men kan næppe siges endnu at have haft mærkbar indflydelse på prisudviklingen. Større virkning på denne havde det, at U. S. A. standse eller holdt igen med sine oprustnings- og oplagringsindkøb af vigtige råstoffer, og da der desuden på flere vigtige områder fandt nogen prisafspænding og pristilbagegang sted i U. S. A. i løbet af foråret, faldt priserne på en del vigtige råstoffer hen på sommeren.

Siden har råvaremarkederne været meget svingende, men dog uden afgjorte tendenser til stigninger. Hvorvidt dette er mere end en rent forbigående foreteelse kan endnu ikke afgøres; man søger igennem den internationale materialkonference at fordele knappe råstoffer, men samtidig skal der sættes ekstra fart på oprustningen, hvilket let sætter prisstigninger og inflation i gang igen. I denne forbindelse er det afgørende, at man i U. S. A. har vedtaget et statsbudget på lige ved 100 milliarder dollars, hvoraf mere end 60 milliarder går til oprustningen. Selv om produktiviteten ligger højt i U. S. A., er det tvivlsomt, om disse store statsbevillinger kan anvendes og finansieres på en sådan måde, at prisstigninger og inflatorisk pres undgås, og det meddeles da også ved slutningen af året, at de amerikanske prismyndigheder har akcepteret betydelige prisforhøjelser på vigtige produktionsområder.

Som det fremgår af nedenstående oversigt, var det af Det landøkonomiske Driftsbureau beregnede prisindeks for landbrugsprodukter ret uforandret i årets første halvdel, hvorefter det steg svagt for i september-oktober at gå ret stærkt op på grund af de forhøjede englandspriser. I forhold til oktober i fjor er stigningen 30 points eller ca. 9 pct. Efter Driftsbureauets årsoversigt var prisindeks for året 1950—51 327, men medens prisindeks for husdyrprodukter var 317, var det 414 for planteprodukter. Selv om de seneste prisforhøjelser på husdyrprodukter tages i betragtning, står planteprodukter stadig fordelagtigst, hvilket delvis forklarer den stærke interesse for dyrkning af salgsafgrøder.

Prisindeks for landbrugsvarer. 1909—14 = 100.

(Efter Det landøkonomiske Driftsbureau).

1951.

1938—39	Jan.	Febr.	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
126	331	331	329	331	335	341	339	335	344	361

1950.

325	320	317	320	321	312	309	314	320	326
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

For de enkelte varer har der i årets løb været ret betydelige prisvariationer. Kornpriserne lå ved årsskiftet i fjor faste, og byg steg fra 57 kr. i januar til 68 kr. i maj. Efter et fald til 61 kr. i august er prisen siden steget til over 70 kr. uden udsigt til tilbagegang — tværtimod må man antage — da husdyrbesætningerne er store i forhold til kornbeholdningerne, og indførselsmulighederne til lavere priser synes små.

I foråret vedtoges efter en del vanskelige forhandlinger en kornordning, hvorefter der ialt skulle udskrives ca. 5 mill. hkg korn. Prisen for hvede og rug blev 50 kr., og for byg og havre 45 kr. pr. hkg. Imidlertid viste det sig, at landmændene efter høst kun undtagelsesvis kunne opnå denne pris, da kornets vandindhold blev højt i det fugtige høstvejr, og der opstod derved megen kritik, dels af selve kvalitetsmålet for korn, dels af fradraget i prisen for svigtende kvalitet, idet landmændene henviste til, at kornloven sikrede dem, at de

ovennævnte afleveringspriser skulle gælde for korn af årgangens gennemsnitskvalitet, medens møllerne gik ud fra den almindelige standardkvalitet med det resultat, at prisen for næsten alt korn blev reduceret.

Det kan ikke påstås, at de sidste kornlove i sig selv har været populære, og når der så, som tilfældet har været de to sidste år, desuden opstår almindelig misfornøjelse med afregningen for kornet, oparbejdes der en åben modvilje. Dette er beklageligt, da det af både forsynings- og valutamæssige grunde er sandsynligt, at kornudskrivningen må fortsættes ad åre, og kornloven må derfor gennemføres på en sådan måde, at den animerer til dyrkningen af tilstrækkeligt brødkorn.

For kartofler har prisen ligget højt hele året, trods noget aftagende eksport, og der er ingen udsigt til prisfald med de gældende kornpriser og store svinebesætninger. For frø har der i efteråret været et fald i eksportpriserne; de gode priser de foregående år har åbenbart stimuleret produktionen for stærkt. Omvendt har der været nogen stigning i prisen på visse arter af hjemmemarkedsfrø, for hvilket arealerne var blevet begrænsede, og som for nogle sorter et par år i træk har givet svigtende udbytte.

Gennemsnitspriser på eksportvarer 1)
januar—oktober.

	1951	1950
Hornkvæg og kalve, kr. pr. stk.	1155	1108
Heste til slagtning » » »	1239	1003
Okse- og kalvekød, fersk og fersk frosset, kr./kg	3,54	2,77
Svinekød, flæsk	4,50	3,96
Bacon	4,51	4,17
Smør	6,01	5,76
Ost	4,17	3,73
Æg (friske og præserverede)	3,89	3,41
Spisekartofler	0,29	0,26
Læggekartofler	0,34	0,31
Korn	kr./hkg 73	54

1) Tallene er beregnet ved for de enkelte varer at dividere den samlede eksportværdi med den samlede eksportmængde.

Priserne for husdyrprodukter har i årets løb været stigende, omend påvirket af de ved kriseforliget i marts fastlagte maksimalpriser på hjemmemarkedet for smør, mælk, fløde, flæsk og praktisk taget også kød. Eksportpriserne til England for smør, flæsk og æg blev forhøjet to gange efter omstændelige forhandlinger, og priserne fra 1. oktober blev for smør 5,98 kr. pr. kg, for flæsk 5,00 kr. pr. kg for 110 000 tons og 5,71 kr. pr. kg for levering derudover, for æg omkring 4,20 kr. pr. kg.

I forhold til priserne pr. 1. oktober i fjor er det forhøjelser på ca. 16 pct. for smør, 21 pct., evt. mere, for bacon, og ca. 30 pct. for æg. Disse forhøjelser er direkte udtryk for den præference, England giver de enkelte produkter. For kød har priserne ligeledes været stigende, hvilket har forårsaget mange besværigheder med hensyn til hjemmemarkedets forsyning, da landbruget i henhold til kriseforliget i foråret som delvis kompensation for ophævelse af hudeordningen skulle levere kød til priser, der svarede til noteringen for 2. kl. unge køer på Københavns kvægtorv i tiden 1. januar til forligets stadfæstelse.

Hovedargumentet for hudeordningens ophævelse var, at i gennemsnit pr. kreatur ville kødværdien falde med samme absolutte beløb som hudværdien steg, og når man fastholdt noteringen på levende 2. kl. unge køer som en slags maksimalpris, måtte kødpriserne falde, da huden udbragtes til større pris end tidligere. Da kødeksportpriserne imidlertid var stigende, viste det sig meget vanskeligt at holde styr på denne ordning, der måtte støttes med drastiske midler som eksportafgifter. Set udefra har man indtrykket af, at landbrugets kødeksportudvalg, Oxco, gjorde en betydelig, men for selskabet lidet lønnende indsats for, at tilførslerne af kreaturer til Københavns kvægtorv blev holdt på et omfang, så ordningen kunne holde, men alligevel svingede kødpriserne stærkt.

Det har været karakteristisk for prisudviklingen for husdyrprodukter de sidste år, at kød og æg er steget relativt stærkere i pris end smør. Efter Driftsbureauets indeksberegning var prisindekset (1909—14 = 100) i oktober: Smør 268, sødmælk 342, eksportkøer 1. kl. 352, stude 1. kl. 413, æg 403, slag-

terisvin 462, ost 479. Interessen for de enkelte produktioner afspejler naturligvis disse prisrelationer, som viser, at det er blevet relativt mere fordelagtigt at producere kød, bacon og flæsk end smør, men de siger intet om, at smørproduktionen i sig selv er urentabel.

Udenrigshandelen.

Den samlede udenrigsomsætning nåede i årets første ni måneder en ny rekordhøjde målt i kroner, idet den beløb sig til 9415 mill. kr. mod 7311 mill. kr. året før. Imidlertid dækker

Samlet værdi i mill. kr. af ind- og udførsel. Jan.—sept.

	Indførsel mill. kr.	Prisindeks for import- varer	Statistisk Departement.		Heraf landbrugsvarer	
			Udførsel mill. kr.	Prisindeks for eksport- varer	mill. kr.	pct.
1950 ...	4 284	329	3 227	288	2 055	64
1951 ...	5 287	457	4 128	313	2 368	57

denne forøgelse i omsætningsværdien over en betydelig forringelse i vore samhandelsvilkår, hvilket fremgår af hosstående opstilling, hvor værdien af ind- og udførsel i perioden januar—september 1951 ved hjælp af prisindekstallene er omregnet dels i 1950- dels i 1949-priser.

	Jan.—sept.	Ind- førsel mill. kr.	Ud- førsel mill. kr.
Ind- og udførselsværdi i 1950		4284	3227
» » » » 1951 beregnet efter 1950-priser		3807	3799
» » » » 1951 « « 1949-priser		3390	4059

Det fremgår heraf, at i mængde er importen i de første 9 måneder i 1951 gået ca. 10 pct. tilbage i forhold til året før, medens eksporten er steget ca. 18 pct. Endvidere viser tallene, at forudsat at den mængdemæssige omsætning var forløbet uforandret, ville der have været balance på udenrigshandelen i 1951 med de i 1950 gældende im- og eksportpriser, og beregnet efter 1949-priser ville der have været et eksportoverskud på 669 mill. kr. Disse tal demonstrerer klart den over-

ordentlige forringelse i vort lands indtjeningssevne, der har fundet sted de sidste to år på grund af devalueringen, Korea-krigen og oprustningen.

Værdien af landbrugseksporten steg i januar—september fra 2055 mill. kr. til 2368 mill. kr., hvortil dog skal lægges i hvert fald noget af forøgelserne i eksportværdierne af kød- og mælkekonserver, der tilsammen havde en eksportværdi i 1951 på 298 mill. kr. mod 169 mill. kr. året før, eller 129 mill. kr. mere.

I omstående oversigt er anført mængde- og værdital for landbrugseksportens vigtigste poster for januar—september 1951 og 1950. Det fremgår heraf, at der såvel mængde- som værdimæssigt har fundet ret betydelige forskydninger sted for de forskellige eksportvarer, og den almindelige tendens har været stigninger for alt, der vedrører slagtedyr, og med nogle undtagelser iøvrigt tilbagegang. Medens eksporten af kvæg, kød og flæsk således er steget i værdi fra 910 mill. kr. i 1950 til 1314 mill. kr. i 1951, har mejeriprodukter og æg lige netop kunnet bevare stillingen fra året før med 1134 mill. kr. mod 1136 mill. kr. Denne udvikling må antages at være et udtryk for en varig tendens, idet man i alle lande kan konstatere en relativ stigning i efterspørgselen efter kød.

Blandt husdyrprodukterne lægger man mærke til den omtalte stærke forøgelse i eksporten af kød- og mælkekonserver, ligeledes af ost, en udvikling, som er overordentlig vigtig, og som forhåbentlig kan fortsættes. Disse produkter repræsenterer nemlig en højere forarbejdningsgrad end end andre eksportvarer, og for vort råstoffattige land bliver det af stedse stigende betydning, at forædlingen af vore landbrugsvarer kan føres så langt som muligt. Endvidere kan disse varer afsættes over et videre marked end de andre husdyrprodukter, omend de hidtil også i stort omfang er afsat i Vesteuropa, og desværre har de af England i efteråret gennemførte importrestriktioner ramt netop disse varer særlig hårdt.

Smørekseporten er gået tilbage med 7857 tons, hvilket dels skyldes formindsket produktion, dels forøget hjemmeforbrug på grund af smørrationeringens ophævelse. Da produktions-tilbagegangen januar—september har været 5400 tons, er

Ud- og indførsel af de vigtigste landbrugsvarer jan.—sept.
1950 og 1951.

(Efter Det statistiske Departement).

Udførsel.

	Mængde		Værdi, mill. kr.	
	1950	1951	1950	1951
Hornkvæg og kalve, stkr. . .	153 943	248 481	170,65	282,48
Kød og kødvarer ialt, tons	180 429	226 524	739,16	1 031,02
Heraf:				
Okse- og kalvekød, tons	8 763	5 500	24,04	18,56
Bacon og flæsk »	139 621	159 682	577,79	712,11
Kødkonserveres »	18 381	34 906	92,22	201,05
Mælkeriprod. m. v. ialt »	275 297	255 583	1 136,82	1 134,33
Heraf:				
Mælk og fløde, tons . .	13 956	9 336	10,42	7,61
Mælkekonserveres » . .	37 882	40 886	76,67	96,82
Smør » . .	120 379	112 522	695,35	668,74
Ost » . .	30 785	34 941	113,37	144,59
Æg » . .	72 289	57 896	241,01	216,57
Korn, tons	85 795	43 460	47,23	31,71
Kartofler »	48 367	35 389	13,45	10,94
Havesager »	14 598	15 591	10,17	8,75
Æbler »	3 422	16 853	3,83	13,99
Sukker »	61 823	53 413	55,98	52,32
Marmelade o. lign.		12 043		23,83
Svinefedt tons	2 176	10 374	7,09	43,73
Huder »	1 441	1 569	3,84	8,79
Heste, stkr.	17 673	28 366	19,86	35,13
Frø, tons	10 609	11 390	43,24	41,43

Indførsel.

Korn, tons . .	350 685	220 088	155,06	127,69
Foderstoffer » . .	435 561	406 998	207,29	243,48
Frø til oliepresning » . .	107 989	162 771	119,17	227,52
Gødningsstoffer » . .	676 910	806 134	137,62	159,40

Samlet værdi i mill. kr. for ind- og udførsel januar—september.

	Indførsel mill. kr.	Udførsel mill. kr.	Heraf landbrugsvarer mill. kr.	pct.
1950	4 284	3 227	2 055	64
1951	5 287	4 128	2 368	57

hjemmeforbruget steget 2457 tons i forhold til samme periode i fjor, hvilket forekommer betydeligt lavere end de tal, man undertiden ser anført. Også fløde- og margarineforbruget er dog steget, men samtidig er eksporten af svinefedt forøget fra 7,09 til 43,73 mill. kr., således at valutatabet på grund af bortfaldet af rationering af smør og margarine samt fløde-regulering derved begrænses betydeligt.

Af planteprodukter har sukker, havesager, kartofler og frø nogenlunde samme eksportværdi som i fjor, omend alle med tilbagegang. Kartoffeleksporten var i 1951 kun ca. $\frac{1}{3}$ af, hvad den var i 1949, og det må beklages, at det ikke synes muligt at bevare markederne for denne vare; det er navnlig det syd-amerikanske marked, der har svigtet. Korneksporten er dog mængdemæssigt halveret, medens værdien kun er reduceret med ca. $\frac{1}{3}$, idet den gennemsnitlige pris var 73 kr. pr. hkg i 1951 mod 54 kr. i fjor. Da den gennemsnitlige importpris for korn var 58 kr. pr. hkg, var det en forretning i kroner at gennemføre eksporten, men af tvivlsom værdi, da importen betaltes i dollars og eksporten overvejende i blød valuta. I år er der af denne årsag fornuftigvis sat stop for det meste af korneksporten.

For indførselen af landbrugsråstoffer var der en tilbagegang for korn og foderstoffer, men fremgang for frø til oliepresning og kunstgødning. Den gennemsnitlige importpris pr. hkg var for korn 58,20 kr. og for olieker 60,40 kr. mod 44,40 kr. og 49,20 kr. i 1950. For den kommende tid ligger indførselsmulighederne som omtalt yderst vanskeligt for korn, olieker og oliefrø, medens forsyningen med kunstgødning tegner nogenlunde tilfredsstillende. Der er stillet 462 000 tons kvælstofgødning i udsigt mod 427 000 tons i fjor, og norsk kalksalpeter vil stige ca. 10 pct. i pris. Der påregnes 265 000 tons kaligødning mod 252 000 tons i fjor og 400 000 tons hjemmeproduceret plus 47 000 tons importeret fosforsyre-gødning, hvilket er fuldt så meget som i fjor.

Kaligødning skal kunne opnås til lavere priser end sidste år, medens superfosfat stiger 7 kr. pr. hkg for hjemmeproduceret og ca. 10 kr. pr. hkg for indført gødning. I betragtning

af den i en årrække formindskede korn- og oliebageimport, og de i forhold til priserne på planteprodukter lave kunstgødningspriser, skulle det blive en særdeles god forretning at anvende de nævnte i forhold til før 1940 stærkt forøgede kunstgødningsmængder — og mere til, hvis det kunne fås.

Udenrigshandelen med landbrugsvarer har i årets løb mødt mange genvordigheder, men der var dog også nogle lyspunkter. Det var en stor skuffelse, at den såkaldte liberalisering inden for OEEC-landene gik os så afgjort imod og på kun snævre områder kunne give os forøget handelsfrihed. Det har ikke forøget spredningen af vor afsætning, der er så påkrævet for vor økonomi, ja, nærmest gjort os endnu mere afhængig af hovedmarkedet, England. Ligeledes var toldforhandlingerne i Torquay betydningsløse, og man kan alt i alt sige, at de internationale fællesbestræbelser for at udvide handelen ikke direkte kom os til gode.

Af handelspolitiske foranstaltninger i de enkelte lande virkede de tyske toldforhøjelser på landbrugsprodukter den 1. juli og den 1. oktober forringende på vor afsætning til det vigtige tyske marked, selv om visse indrømmelser blev givet for flere vigtige produkter i de gennemgående meget høje værditoldsatser, der indførtes pr. 1. oktober. Tyskland har derved genoptaget sin traditionelle toldbeskyttelse af landbruget, skønt der er et meget stort importbehov for fødevarer, og efter toldens opbygning kan man se, at man bestræber sig for at begrænse indførsel og forbrug samt udvide produktionen af netop vore vigtigste landbrugsvarer. I denne situation har det været en fordel, at der har været god efterspørgsel efter kød og kvæg fra andre markeder, og at vi har langtidsaftalerne løbende med England.

Ved årets slutning kom meddelelse om en omfattende handelsaftale med Tyskland, der begunstiger indførselen af kød, fastsatte mængder af ost og æg, men ikke smør, og aftalen er holdt i den tyske landbrugspolitikens mønster.

En ejendommelig situation opstod der med U. S. A.s begrænsning af indførselen af mejeriprodukter, en foranstaltning, der havde så mange tænkende amerikanere imod sig,

men alligevel lod sig politisk gennemføre, hvilket viser, hvor stærk den amerikanske farm-blok er politisk. Vore bestræbelser for at forøge vor dollarsindtjening blev derved begrænset, foreløbigt i hvert fald, idet man kunne tænke sig, at loven igen ophæves, så paradoksalt det er, at samtidigt med at U. S. A. presser på med liberalisering af handelen i Europa og kraftigere indsats for forøgelsen af indtjening i hård valuta, lukker det selv for de få sprækker, der er åbne til dets eget marked.

En tredje væsentlig jobspost indløb, da England i november besluttede sig til at begrænse importen af såkaldte luksusbetonede levnedsmidler stærkt for at rette en faretruende skævhed i betalingsbalancen op. Vore store eksportartikler til eksport berørtes ganske vist ikke, men dog som omtalt bl. a. konservereksporten, og alt i alt vil foranstaltningen, så længe den varer, skade vor eksport til store beløb.

Men som omtalt har vor landbrugseksport også haft nogen medgang, og til visse begivenheder kan der, måske, knyttes fremtidsforhåbninger. Den gode konjunktur for kød- og kvægeksporten har således været en betydelig fordel, og man må — som stillingen er på kødmarkedet — vente, at denne konjunktur ikke er af forbigående karakter. Dette synspunkt kan bl. a. begrundes med, at kødeksporten fra de store eksportlande som Argentina, Australien m. fl. er stagnerende eller gået stærkt tilbage, og at den ikke kan forventes forøget, da befolkningerne selv og de nærmeste nabolande spiser en stigende del af produktionen. Forskellige lande, der tidligere aftog deres kød fra oversøiske leverandører, har derfor meldt sig som kunder til vor kødeksport i stigende grad. Dette gælder bl. a. Italien, som iøvrigt også har aftaget andre produkter i stigende omfang og dermed er blevet en stor kunde.

Endvidere må det nævnes, at der i årets løb solgtes smør til Irland og Canada. Det var ganske vist ret små mængder, det drejede sig om, og det betydningsfulde i denne forbindelse er, at denne eksport fandt sted til tidligere storeeksportører af smør, hvilket vel kan udlægges som et udtryk for svigtende rentabilitet og dermed tilbagegang i produktionen i

disse lande, men det viser dog også, at der er ved at opstå knaphed på smør.

I årets løb gjordes der ret betydelige forretninger i salg af avlsdyr til flere lande, navnlig til Rusland. Der er på dette område i årets løb sat ind med dygtighed og initiativ, og selv om den russiske handel ikke blev til det, den oprindeligt lovede, og standsedes endeligt af mund- og klovesygen, findes der i avlsdyreksporten hidtil uudnyttede muligheder. Desuden har en avlsdyreksport, hvad der måske er det væsentligste, altid stærkt fremmede virkninger på det hjemlige husdyrbrug, fordi interessen, eller om man vil spekulationen, i avlsdyrsalg til gode priser altid griber stærkt om sig. Det er en almindelig og let iagttaget kendsgerning. Foreløbig ser det ud til, at svinene er undtaget fra avlsdyreksporten, for at konkurrenterne på flæskemarkedet ikke skal komme i besiddelse af vort gode avlsdyrmateriale, men mon ikke denne indstilling bør tages op til fornyet overvejelse.

Endelig forelå ved årets slutning meddelelse om en ret betydelig varebytteforretning med Rusland. Forretningens betydning er dobbelt; dels vil den give os et ret stort kvantum korn, ialt 60 000 tons, og 10 000 tons oliekgager i bytte for landbrugsprodukter, bl. a. smør, dels åbner den for en større omsætning med Østområdet, som ellers har isoleret sig mere og mere til stor skade for Vesteuropa. Bl. a. savnes hårdt de store kornmængder, som før krigen flød vest på fra Donau- og Sortehavs-området.

Englandsforhandlingerne.

I årets løb har der været ført mange betydningsfulde forhandlinger om samhandelen med England, og hver gang har de givet anledning til megen offentlig polemik. Det indledtes med, at to af regeringens medlemmer i foråret besøgte England for i almindelighed at drøfte samhandelsvilkårene, som ved forrige årsskifte var de ugunstigst mulige for vort land. Priserne på vore eksportvarer var ikke blevet forhøjet pr. 1. oktober, da England ikke ville imødekomme de danske ønsker

om prisforhøjelser, men samtidig forhøjede England sine eksportpriser, ligesom dets leverancer af livsvigtige varer svigtede. Som et resultat af ministerforhandlingerne fremkom visse leveringstilsagn og vel også prisaftalerne for smør, bacon og æg, hvorefter priserne forhøjedes fra 1. oktober 1950 for smør med $7\frac{1}{2}$ pct., fra 1. januar 1951 for bacon med $5\frac{1}{2}$ pct. og senere yderligere med 2 pct. og for æg med 50 øre pr. kg.

I sommerens løb optoges forhandlingerne om priserne fra 1. oktober 1951. Der opnåedes ret hurtigt enighed om bacon- og ægpriserne. For bacon forelå der to tilbud at vælge imellem, enten en generel forhøjelse af den gældende pris med 15 pct., eller en forhøjelse med $12\frac{1}{2}$ pct. for leverancer indtil 110 000 tons og for leveringer derudover med ca. 29 pct. Man valgte det sidste tilbud, hvilket har forårsaget en del diskussion, idet problemet er, om man med de foreliggende foderforsyninger kan nå en så stor produktion og eksport, at denne ordning vil give lige så meget som den førstnævnte. Den gennemførte afregning har den fordel, at den må medføre, at al baconeksport til tredieland må foregå i hvert fald til den forhøjede englandspris, 5,71 kr. pr. kg; endvidere hævder man, at den giver et bedre udgangspunkt for prisforhandlinger ad åre, og endelig mener man, den høje pris vil stimulere produktionen, så ordningen kan indfri de til den stillede forventninger, og gennemsnitsforhøjelsen gå over de nævnte 15 pct.

Imidlertid ligger tilførselsmulighederne for korn ved årsskiftet så dårligt, som tænkes kan, da tilførsler fra dollarsområdet synes udelukket, og kornpriserne i blød valuta er så høje, at selv om korn kan købes, bliver det en tvivlsom forretning at producere flæsk også til 5,71 kr. pr. kg. Da det har været nævnt, at opretholdelse af forrige års flæskeproduktion vil forudsætte indførsel af 600 000 tons korn, vil det alt i alt sige, at man må forvente nogen tilbagegang i produktionen, hvis flæskeproduktionen ikke i år trækker væsentlige mængder korn til sig fra de andre husdyr og iøvrigt stimulerer til anvendelse af store grovfodermængder, ligeledes på bekostning af de andre husdyr. Med de gældende prisrelationer for flæsk og smør, er det vel sandsynligt, at noget sådant vil ske

i betydeligt omfang, og også hønsene vil afgive korn til svine.

Som nævnt har svinebesætningerne siden maj holdt sig ret konstant på ca. 3,2 mill. stkr. mod 3,6 mill. stkr. ved årsskiftet i fjor, og da de gældende høje kornpriser er udtryk for knaphed på korn, vil svineproduktionen komme til at ligge lavere end i fjor.

Flæskeproduktionen vil dog kunne tåle nogen tilbagegang i forhold til i fjor, uden at den trufne ordnings fordelagtige virkninger sættes over styr, og da ordningen nu engang er en realitet, kunne der måske være anledning til at begrænse det meget store hjemmeforbrug af flæsk for at få mest muligt ud af ordningen.

Et særligt problem opstod ved afregningen til producenterne efter gennemførelsen af den graduerede eksportpris for bacon. For at forhindre enhver spekulation i leveringerne til den høje pris indførte man et i sig selv forstandigt arrangement, således at året deles i 13 fire-ugers perioder, og for hver periode beregnes så prisen på det leverede flæsk, som altså afregnes til gennemsnitspris. Der er for flæsk næppe anden vej at gå, men det er klart, at virkningerne af den høje prissats derved fortoner sig for producenterne.

For æg forløb forhandlingerne let, og man opnåede en forhøjelse på 30 pct. for den gældende ægpris, men for smør kom det til at ligge vanskeligere, og slutresultatet blev en forhøjelse på $7\frac{1}{2}$ pct. samt visse ændringer i langtidsaftalen, som man mener betyder fremtidige fordele. Smørprisen gik derved yderligere tilbage i forhold til bacon- og ægpris, og smørproduktionen står dermed som alt omtalt svagere end de andre produktioner.

Aftalen blev, som det måtte ventes, udsat for megen kritik, men øjensynligt uden særlig grund. Der er ingen tvivl om, at smørrets stilling er svækket i forhold til andre husdyrprodukter, og at vi uden den bestående langtidsaftale med England meget let kunne komme i en endnu vanskeligere situation for smørfælsætningen end den, vi befinder os i.

Det har været et almindeligt anført argument imod både

bacon- og smøraftalen, at de gjorde os stadig mere afhængige af England i en tid, hvor det netop er særligt påkrævet at sprede markederne. Hertil må det bemærkes, at man naturligvis må sælge sine produkter, hvor de *kan* sælges, og, som vor landbrugseksport er organiseret, hvor der i tiden opnås den højeste pris. Det er imidlertid muligt, at der kunne opnås en større totalindkomst fra eksporten, hvis denne var organiseret på en sådan måde, at man kunne drive egentlig prispolitik. Organiseringen af eksportudvalgene tager vel, så vidt man kan se, også sigte på dette formål, men de er endnu for løse i sammenføjningerne til at kunne beherske salget fuldt ud.

Arbejdskraften i landbruget.

Ved sommertællingen pr. 14. juli var landbrugets samlede arbejdsstyrke af omtrent samme størrelse som året før, idet den blev opgjort til ialt 215 500 medhjælpere mod 214 200 året før. Der var dog en nedgang i antallet af faste medhjælpere fra 196 300 i fjor til 194 200 i år, men til gengæld var der en fremgang i antallet af løse medhjælpere på 3 400 fra 17 900 i fjor til 21 300 i år. Det beregnede antal helårsarbejdere for 1950/51 udgjorde 215 500 i år mod 214 229 i fjor eller nogenlunde det samme.

Der synes altså at have fundet en stabilisering sted i landbrugets arbejdsstyrke i løbet af det sidste par år efter mange

Arbejdskraften i landbruget.

Det statistiske Departements tællinger.

	Børn, slægtninge		Ugifte medhjælpere		Faste daglejere		Ialt fast medhjælp	Løse medhjælp	
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder		Mænd	Kvinder
1939.....	61 800	46 300	109 900	45 900	15 000	8 000	286 900	16 400 ¹	3 600 ¹
1950.....	42 900	26 900	73 900	29 600	17 700	5 300	196 300	15 100	2 800
1951.....	43 000	27 000	72 100	29 100	18 000	5 000	194 200	17 900	3 400
1951÷1950	+100	+100	÷1 800	÷500	+300	÷300	÷2 100	+2 800	+600

1) Tallene er anslået, da der i 1939 ikke foretoges optælling af midlertidig medhjælp på tællingsdagen, men kun af antal arbejdsdage, præsteret af midlertidige medhjælpere i året forud for tællingsdagen.

års stadige tilbagegang. Årsagen er naturligvis den stigende og rentable produktion, som Statistisk Departement med 1935 = 100 har beregnet til 101 i 1949, 120 i 1950 og 125 i 1951, men vilkåret har været ret stærkt forhøjede lønninger. Sommerlønnen for karle på 17—20 år var således i 1951 2087 kr. mod 1952 året før, vinterlønnen 1950/51 1144 kr. mod 1042 kr. og helårslønnen 1950/51 2874 kr. mod 2658 kr. Lønstigningen var ca. 8 pct. for karle og noget lignende for daglejere, idet daglønnen i foråret var 19,59 kr. mod 18,11 kr. året før.

Forholdstal for medhjælperlønninger.
Statistisk Departement.

1935-36 = 100	Karle			Piger	
	16 år og derunder	17-20 år	21 år og derover	17 år og derunder	18 år og derover
Helårsløn 1950/51	586	561	519	463	437
» . 1949/50	560	533	487	446	426
» . 1938/39	138	139	139	121	122
Sommerløn 1951	610	600	559	472	450
» . 1950	564	557	513	447	429
» . 1938	135	137	137	119	120

Af hosstående oversigt fremgår det, at i forhold til 1935 var pengelønnen i 1951 for karle omkring 6 gange og for piger 4—5 gange så høj, og da produktpriserne er 3—4 gange så høje, forstår man bestræbelserne for at spare arbejdskraft. Det viser sig, at lønstigningen stadig er størst for de helt unge og aftagende med medhjælpernes alder. Det er udtryk for den stærke tilbagegang i de unge aldersklasser og for bestræbelsen for at klare sig med billigere arbejdskraft, hvilket lettes med den stigende mekanisering.

Som omtalt i tidligere årsoversigter førte de under og efter krigen stærkt stigende lønninger til voksende sæsonvariation i landbrugets arbejdsstyrke, og den nåede i 1946 og 1947 op på 35 000, således at arbejdsstyrken i november var 15 pct. mindre end i juli; i nogle år var denne variation atter aftagende, men i det afvigte år er den igen gået stærkt i vejret.

Den samlede variation fra juli til november i år fremkommer som resultatet af en tilbagegang på 25 600 for faste med-

Sæsonvariation i landbrugets arbejdsstyrke.

Statistisk Departement.

Antal medhjælpere.

	Juli	November	Forskel	pct.
1951	215 500	199 800	15 700	7,3
1950	215 600	204 900	10 700	5,0
1947	235 800	200 700	35 100	14,9
1943	281 500	161 100	20 400	7,0

hjælpere og en fremgang på 9 900 for løse medhjælpere. Denne forøgelse i sæsonvariationen i beskæftigelsen skyldes vel hovedsagelig det forhøjede lønniveau, og måske delvis at efterårets arbejder var langt fremme pr. november, men hvad end årsagen er, må tendensen beklages, fordi den er et indicum på til næste år aftagende arbejdsstyrke eller stærkt forøgede lønninger, da tilgangen af unge ikke er af samme størrelse som afgang, og der kun sjældent finder en tilbagevandring sted til landbruget af engang afvandrede medhjælpere.

I årets løb har der været forøget interesse for udvandring, og det har været nævnt, at omkring en fjerdedel af Danmarks befolkning har erklæret sig interesseret i udvandring. Man kan ikke rigtig forstå den store spalteplass, dagbladene giver udvandringen, som man ikke kan synes, det er særligt fortjenstfuldt at fremme i vort land. Udvandring af vel uddannede og af immigrantlandene i enhver henseende sunde befundne unge mennesker er nok nogenlunde den dyreste eksportvare for et land og landbruget. Og som altid er det landdistrikterne og landbruget, der leverer det største kontingent til udvandringen.

Landejendomspriserne.

Priserne på landejendomme har i det forløbne år, så langt salgsstatistikken går, været fortsat stigende, og med de pr. oktober gennemførte prisforhøjelser samt landbrugets indtjeningsevne taget i betragtning, er der gode grunde til at antage, at stigningen vil fortsætte. Af omstående talopstilling fremgår det, at priserne på huse og gårde er steget omtrent lige meget

siden basisåret 1935, og at stigningen siden før krigen har været 132 pct. for huse og 137 pct. for gårde.

Der har været en lille tilbagegang i omsætningen som udtryk for nogen reservation over for de høje priser, men for året juli 1950—juni 1951 var den dog for huse 40 pct. og for gårde 25 pct. større end i 1935. I året 1947, hvor omsætningen nåede sit maksimum efter krigen, var den 100 pct. større end i 1935.

Salg af landejendomme.
(Statistisk Departement).

	Antal salg pr. kvartal	Huse $\frac{1}{2}$ —1 td. hartkorn		Gårde 1—12 tdr. hartkorn	
		Samlet købesum, kr. pr. td. htk.	Indeks 1935 = 100	Samlet købesum, kr. pr. td. htk.	Indeks 1935 = 100
1938	983	30 039	104	15 512	101
1949	1 342	59 734	207	31 003	201
1950	1 596	65 658	228	35 094	228
1951 1. kvartal ...	1 238	66 836	231	36 106	232
— 2. » ...	1 615	70 386	236	38 613	238

Det er karakteristisk for prisstigningen, at det i en årrække især har været den faste ejendom, jord og bygninger, der er steget i pris, medens lø søret havde den stærke prisstigning under krigen. Siden 1946 er den faste ejendom for såvel huses som gårdes vedkommende steget med ca. 50 pct., men lø søret kun med 4—6 pct., og medens prisen for lø søret i de to første kvartaler i år lå på omtrent samme niveau som i fjor, var der en prisstigning i samme tidsrum for fast ejendom på ca. 15 pct. Der er intet unormalt i denne udvikling, da prisstigninger i landbruget altid må påvirke det let omsættelige lø søre først og, når prisstigningerne vedvarer, først efterhånden og mere tøvende bundfælde sig i den faste ejendoms værdi.

Med stigende ejendomspriser følger stigende gæld, men gældsforøgelsen var interessant nok i 1950 efter Statistisk Departements opgørelse mindre end de foregående år, idet den kun forøgedes med 53 mill. kr. mod 223 mill. kr. i 1949 og 202 mill. kr. i 1948. Medens gældsstigningen fra 1945 og lige til 1950 fremkom ved en stigning både i den løse gæld og priori-

tetsgælden, var der i 1950 en stigning på 93 mill. kr. i prioritetsgælden, men en tilbagegang på 40 mill. kr. for den løse gæld, en bevægelse, der kan tages som udtryk for landbrugets gode indtjening i 1950.

Prioritetsgælden fordelt efter långivere har de senere år haft en karakteristisk udvikling, thi medens kreditforenings- og banklån har været omtrent stillestående, er sparekasse- og privatlån steget. Med det stærke kursfald på obligationer i det sidste år vil denne udvikling fortsætte, så langt de sidstnævnte kreditorgrupper er i stand til at stille midler til udlån til rådighed.

Skønt landbrugsgælden har været stigende, har gældsprocenten været faldende, da landejendommene er steget relativt mere i pris end gælden. Gældsprocenten var således 35 i 1950, 37 i 1949, men 60 i 1939.

Landbrugets økonomiske resultat.

Landbrugets driftsresultat blev i det forløbne som i de nærmest forudgående år særdeles tilfredsstillende. Omkostningerne var vel højere end året før, men denne stigning mere end opvejedes af virkningen af højere priser, gode produktionsbetingelser og en forøget produktion.

Driftsåret 1950/51 sluttede med omtrent det samme resultat som året før. Høstudbyttet i 1950 var med 130 mill. a. e. 2,5 mill. a. e. mindre end i 1949, men vinterfoderforsyningerne var fuldt så store, både af grovfoder og kraftfoder, da der fremkom tilførsler udefra. Driftsbureauets prisindeks for 1950/51 blev 327 mod 321 året før for landbrugsprodukter ialt, og produktionen forøgedes betydeligt, hvilket især gælder salgsproduktionen, da forøgelsen i kvægbesætningerne var mindre, og der fandt nogen besætningsreduktion sted for svin og fjerkræ i forhold til 1949/50.

Driftsbureauets regnskabsresultater for 1950/51 viser, at der for de af bureauet behandlede regnskaber i forhold til året før var en fremgang i bruttoudbyttet fra 1890 kr. til 2091 kr. eller 201 kr., en forøgelse i driftsomkostningerne fra 1580 kr. til 1762 kr. eller 182 kr. og en stigning i nettoudbyttet fra 310 kr.

Landbrugets driftsresultat 1950/51.

	Antal brug	Kroner pr. ha				Forrentningsprocent		
		Landbrugs-kapital (invest.)	Brutto-udbytte	Drifts-omkostninger	Netto-udb. af gældfri ejend.	1950/51	1949/50	
Sjælland	250	4021	2440	2096	344	8,6	8,8	
De sydlige Øer ..	60	4473	2461	1964	497	11,1	11,4	
Fyn	118	4689	2624	2270	354	7,5	8,7	
Østjylland	194	4010	2221	1881	340	8,5	7,6	
Midtjylland	190	3046	1894	1630	264	8,7	9,0	
Nordjylland	78	2806	1813	1603	210	7,5	8,1	
Vestjylland	85	3261	1958	1647	311	9,5	8,8	
Under 10 ha	321	5011	2782	2471	311	6,2	6,8	
10— 20 »	184	3692	2202	1875	327	8,9	8,9	
20— 30 »	162	3369	1981	1634	347	10,3	9,3	
30— 50 »	154	3088	1905	1574	331	10,7	10,2	
50—100 »	88	2833	1742	1434	308	10,9	10,2	
100 ha og derover	66	2703	1751	1407	344	12,7	12,6	
Alle ejendomme:								
1950—51	975	3546	2091	1762	329	9,3	—	
1949—50	1013	3435	1890	1580	310	—	9,0	

Hvis landbrugskapitalen sættes til handelsværdi, fås følgende tal:

	1950/51	1949/50
Handelsværdi, kr. pr. ha	5249	4831
Forrentningsprocent	6,3	6,4

Hvis landbrugskapitalen regnes til bogført værdi, bliver de tilsvarende tal følgende:

	1950/51	1949/50
Bogført værdi, kr. pr. ha	3041	2913
Forrentningsprocent	10,8	10,6

til 319 kr., alt pr. ha. Da den investerede kapital forøgedes fra 3435 kr. til 3546 kr. pr. ha, blev forrentningsprocenten beregnet efter denne kapital 9,3 mod 9,0 året før. Beregnet efter den anslåede handelsværdi blev forrentningsprocenten 6,3 mod 6,4 året før, da handelsværdien steg fra 4831 kr. til 5249 kr. pr. ha.

For de forskellige egne var der ikke større forskydninger i det endelige driftsresultat fra året før. De sydlige Øer havde

den højeste forrentningsprocent med 11,1, den laveste, 7,5, havde Fyn og Nordjylland. Fyn havde nogen tilbagegang fra 8,7 til 7,5 pct., men de øst-, nord- og vestjydske egne havde fremgang på ca. 1 point. I de forskellige brugsstørrelser var tendensen uforandret fra i fjor, idet forrentningsprocenten var 6,2 mod 6,8 i fjor i brug under 10 ha og jævnt stigende med stigende brugsstørrelse til 12,7 mod 12,6 i fjor i brug over 100 ha. Alt i alt har driftsresultatet som året før været gunstigt og ensartet i de forskellige egne og brugsstørrelser.

I bruttoudbyttet pr. ha var der i forhold til 1949/50 stigning for alle indtægtsposter undtagen for heste, men den relative forøgelse i det samlede bruttoudbytte fra planteavl var dog større end den relative forøgelse i det samlede bruttoudbytte for husdyrbruget. Bruttoudbyttet fra planteavl steg med 54 kr. pr. ha fra 329 kr. til 383 kr.; særlig store stigninger var der for indtægter fra korn og handelsroer. I bruttoudbyttet fra husdyrholdet var der en lille nedgang i indtægten fra mælk,

Familiens arbejdsfortjeneste, indtægt af ejendommen og forrentningsprocent i gennemsnit pr. ejendom.

	Under 10 ha	10-20 ha	20-30 ha	30-50 ha	50-100 ha	Over 100 ha
<i>Familiens arbejdsfortjeneste.</i>						
1950/51	6 392	9 045	12 470	15 761	20 931	50 296
1949/50	6 278	8 610	11 093	14 516	19 193	52 220

Indtægt af ejendommen.

1950/51	7 294	10 615	14 973	19 154	25 650	63 207
1949/50	7 143	10 089	13 446	17 708	23 521	65 091

Forrentningsprocent efter handelsværdi.

1950/51	4,5	6,6	7,5	7,7	8,0	9,3
1949/50	4,8	6,4	6,4	7,1	7,3	8,9

Forrentningsprocent efter landsdele.

	Sjæl- land	Syd- øer	Fyn	Øst- jylland	Mitt- jylland	Nord- jylland	Vest- jylland
1950/51	5,9	7,9	5,6	6,3	6,4	5,0	7,0
1949/50	5,9	7,8	6,3	5,5	6,4	5,2	6,3

men stigning i indtægten fra kreatursalg, således at indtægten fra kvægholdet steg med 45 kr. Indtægten fra svineholdet forøgedes med 99 kr. og fra fjerkræholdet med 17 kr.

For driftsomkostningerne pr. ha var der stigninger på næsten alle poster. For arbejds løn steg udgiften til folkehold med 28 kr. og familiens arbejdsvederlag samt driftslederløn med 20 kr., ialt 48 kr. eller ca. 7 pct. Foderkøb steg med 80 kr., vedligeholdelser med 41 kr. og andre omkostninger med 13 kr.

Familiens arbejdsfortjeneste var fuldt så stor som i fjor, og det samme gælder indtægt af ejendommen, der er det beløb, der bliver tilbage, når man fra indtægten af den gældfri ejendom trækker renter på gælden. Foruden indtægt fra ejendommen er der i gennemsnit pr. brug »andre indtægter« fra renter og andet erhverv, men disse »andre indtægter« er gennemgående lavere end de af landmændene betalte personlige skatter, således at hans skattepligtige eller disponible indkomst er lavere end de anførte tal for indtægt fra ejendommen. For 1949/50 er den skattepligtige indkomst beregnet i hosstående tabel.

Indtægt af ejendommen	Under 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	50—100 ha	Over 100 ha
1950/51 ...	7 294	10 615	14 973	19 154	25 650	63 207
Skattepligtig indkomst						
1949/50 ...	7 017	9 905	12 817	17 216	22 664	70 212

Investeret i øgede besætninger, bygninger, grundforbedringer og inventar.

1950—51 ...	1 317	3 046	3 377	6 651	9 588	22 029
1949—50 ...	1 241	2 423	3 611	5 925	7 894	24 965
1948—49 ...	1 174	1 652	2 683	5 043	8 307	23 837

Hvorledes har så disse regnskabsførende brug disponeret over deres indtægter? Ja, et bidrag til belysning af dette spørgsmål er givet i hosstående oversigt, hvor der for 1950/51 er anført indtægt af ejendom, men for 1949/50 den skattepligtige indtægt og for de tre sidste år nyinvesteringer efter

Driftsbureauets opgørelse. Til de anførte beløb skal dog lægges afskrivninger for at nå til det samlede af driften frigjorte pengebeløb. Tages afskrivninger skønsmæssigt i betragtning, viser det sig nu, at i disse gode år har landmændenes initiativ og stærke opsparingsvilje ikke fornægtet sig, idet der i de små brug er investeret ca. 15 pct., og i de andre brug omkring 20 pct. af indtægten. For året 1949/50 repræsenterer dette nogenlunde opsparingen, da der var en lille positiv balance i pengeomsætningen i alle brugsstørrelser, ligesom forøgelsen i gælden var ringe, og det samme bliver antageligt nogenlunde tilfældet i 1950/51, hvilket vil sige, at nyinvesteringen ikke er finansieret ved gældsstiftelse, men afholdt af årets indtægter. På den anden side er også alle disponible penge brugt til nyinvestering.

Skal man nu bedømme landbrugets indtægt i sammenligning med andre erhverv i disse år, må man retfærdigvis fremhæve disse nævnte forhold stærkt. Reducerer man indtægterne, som de er anført i opstillingen, med nyinvesteringerne, bringes for det meget store flertal af brug den del af indtægten, landmændene har brugt at leve for, ned til og til dels betydeligt under 10 000 kr., hvilket er den såkaldte »Pristalsfamilies« indtægt, og man kan sige, at det nok er noget for landbruget særegent, at der på indkomster omkring 10 000 kr. spares 15—20 pct. Det kan endvidere tilføjes, at det i disse år, hvor rationalisering af og nyinvestering i landbruget har været så påkrævet, har været et stort held for vort land, at landbruget har haft så gode indtægter, og at erhvervet har forvaltet dem så samvittighedsfuldt, som tilfældet har været.

I disse år har landbrugets afskrivningsproblem fået betydelig aktualitet. Landbruget har tidligere ikke interesseret sig meget for afskrivningerne, idet man efter gældende praksis kunne afholde nyanskaffelser og større vedligeholdelser over driften, når man ikke anvendte regelmæssige afskrivninger. Det var nemt, og det gav en betydelig elasticitet i udgifternes fordelagtige placering på driftsårene efter disses indtægter.

Der er nu sket en ændring i denne praksis således, at det ikke bliver nyværdien af det indgåede, men i stedet nyvær-

dien af det erstattede driftsmiddel, der kan belastes driften. Dette er for så vidt en logisk konsekvens af det afskrivningsprincip, der anvendes over for andre erhverv, hvor der kun kan afskrives ordinært på anskaffelsesværdien, og selv om dette princip i høj grad trænger til nærmere eftersyn, må landbruget, så længe det hævdes almindeligt, akceptere det. Men denne ændrede praksis tør nok siges at gøre det særdeles påkrævet for landbruget at overveje, om en ændret opfattelse af afskrivningen ikke vil være betimelig.

Der blev dog i årets løb givet landbruget et par indrømmelser i afskrivningen; således blev grænsen for adgang til ekstraordinære afskrivninger sat ned til 1000 kr. for maskiner, og der blev givet adgang til afskrivninger på driftsbygninger, også for de, der ikke fører regnskab, dog med det forbehold, at der føres et særligt bygningsregnskab.

Det indeværende driftsår må foreløbigt skønnes at bringe omtrent samme resultat som 1950/51, omend måske med lidt nedadgående tendens. Fra oktober er priserne forhøjet, og Driftsbureauets prisindeks var for oktober ca. 7 pct. højere end i samme måned i fjor. Samtidigt er priserne på en del produktionsmidler, bl. a. foderstoffer, steget, og den noget mindre foderforsyning vil give en lidt mindre produktion. På den anden side foregår der nogen reduktion i kvægbesætningerne, hvilket giver forøget indtægt efter den måde, hvorpå landbruget finder det fordelagtigt at optage besætningsværdierne i status.

Fra den faglige arbejdsmark.

Det faglige arbejde har i det forløbne år fortsat sin hurtige vækst og udvikling; gamle, hævdundne opgaver er ført videre, og nye er taget op.

Mekaniseringen lægger naturligvis i disse år beslag på en stor del af opmærksomheden, både på grund af dens store omkostninger og de mange problemer af driftsorganisatorisk og produktionsmæssig art, der er knyttet til den. Ved tællingen pr. 14. juli fandtes 25 500 traktorer mod 17 800 i fjor eller en forøgelse på 8000 stk., og traktorantallet vokser ikke alene

hurtigt, men det antal landmænd, der nyttiggør sig traktoren, vokser endnu stærkere. Således var antallet af landmænd, der fik traktorarbejde udført af maskinstation i 1951 34 803 mod 20 940 i 1950; desuden fik i 1951 14 539 landmænd traktorarbejde udført af private, og ialt 49 342 landmænd fik dermed traktorarbejde udført med fremmede traktorer. Højest ligger på dette område Bornholm, hvor 44 pct. af landbrugene i 1951 benyttede fremmed traktorkraft; i gennemsnit for landet var det 24 pct. Det vil altså sige, at der efter en årrækkes erfaringer er ved at komme metode og effektivitet i traktor anvendelsen igennem fællesanvendelse, hvad enten det sker igennem maskinstation, privatentreprise eller traktorlag.

Disse sidste er med godt økonomisk resultat organiseret såvel i middelstore som små landbrug, og det må være en fremgangsmåde, der må byde på store fordele. En vigtig side af mekaniseringen er rodfrugtoptagerne, som kan blive ret afgørende for produktionens udvikling i de kommende år. Der synes på dette område at være opnået særdeles gode resultater, både for de mindre, prisbillige og for de større, dyrere optageres vedkommende, og der synes dermed at være åbnet muligheder for, at det bliver overkommeligt for alle landbrug at anvende disse maskiner.

Ved de store rodfrugtoptager-demonstrationer, som fynboerne meget hensigtsmæssigt har indledet, udtalte den ledende konsulent, at han med nogle af de fremviste optagere anså optagerproblemet for løst. Det er muligt, at man er ved at komme dette problems løsning så nær, som man kan komme det, men over for denne udtalelse står en anden fra De danske Sukkerfabrikker, som har anslået et tab i sukkerroer på ca. 10 pct. ved anvendelse af optagere i stedet for håndarbejde, og holder dette stik, vil det i hvert fald for sukkerroerne være fordelagtigst med håndoptagning for så vidt, der er arbejdskraft til rådighed.

Ensileringen gjorde i årets løb store fremskridt. Der var i år 54 700 eller 10 000 flere ejendomme end i fjor, der havde siloer, og der fandtes ca. 87 000 siloer eller 8000 flere end i fjor. På ensileringsområdet er der dog adskillige uløste pro-

blemer både i silokonstruktion og i ensileringsmetodik, men på det første område vil Statens Byggeforskningsinstitut nu gå i gang med hårdt tiltrængte undersøgelser, og på det sidste område vil statens forsøgsvirksomheder i husdyrbrug og planteavl anlægge flere forsøg. Dette sidste er særdeles påkrævet, da de af landbrugsorganisationerne gennemførte ensilageundersøgelser viser, at ensilagens kvalitet gennemgående er alt for ringe og kan medføre en fare for vore mejeriprodukters kvalitet, og det kan de ikke tåle.

Kvalitetsproblemet i almindelighed har iøvrigt været ikke så lidt aktuelt flere gange i årets løb for flere eksportprodukter, idet der i aftagerlandene er blevet fremsat ofte endda ret skarp kritik over kvaliteten af leverede varer. Det er beklageligt, at man ofte får indtryk af, at danske producenter og leverandører af eksportvarer ikke holder standard med konkurrenter fra andre lande, hvad kvalitetsproblemet angår, og der er mange meddelelser om, at man har forsøgt at sælge katten i sækken, men er blevet taget på fersk gerning. Det må ikke finde sted, og slår moralen ikke til på dette område, må der gennemføres sådanne kontrolbestemmelser, at ikke tilstrækkeligt samvittighedsfulde eksportører udelukkes fra eksporthandelen — det system man i mange år har haft for smør-eksporten.

I husdyrbesætningerne blev der i årets løb gjort gode fremskridt i udryddelse af den smitsomme kastning, og også i bekæmpelse af yverbetændelse. Desværre har mund- og klovesygen lagt dette arbejde hindringer i vejen. Derimod blev ufrugtbarhedsproblemet mere akut end nogensinde, og det bliver det næste og antagelig det sværeste problem at løse. Til hjælp i dette arbejde har der i et par år været udfoldet energiske bestræbelser for oprettelse af en særlig forskningsvirksomhed, og ved årets slutning førte disse bestræbelser til et positivt, og så vidt man kan skønne, et lykkeligt resultat, idet der ved Landbohøjskolen oprettes et institut for sterilitefsforskning underlagt et udvalg med repræsentanter for landbruget, Statens Husdyrbrugsudvalg og højskolen.

Iøvrigt har fodringsproblemet stået på årets dagsorden, og i

det nye år bliver det endnu mere aktuelt. Der gøres fremskridt i fodringen, omend det ikke går særligt hurtigt, og grovfodringen af svin er man ikke særlig ivrig efter at praktisere i større omfang. Det fremgår således af Driftsbureauets beretning for 1949/50, at der i gennemsnit for 158 svineregnskaber har været brugt 57 f. e. grovfoder mod 70 f. e. året før, og at man selv i små landbrug ikke er nået højere end 68 f. e. Dette kan måske tages som udtryk for, at 1949 var et stort kornår, og at man helst er fri for at fodre med grovfoder, når korn haves.

For at fremme grovfodringen og fodringsøkonomien har man overvejet oprettelsen af demonstrationsgårde, og ved årets slutning ser det ud til, at planen realiseres endda i ret stort format. Man må håbe, at der snart sker noget virkeligt positivt og omfattende på fodringens område. Det er meget påkrævet, således som forsyningsproblemet ligger og må forventes at ville ligge fremover.

Forrige år indledtes der et arbejde for en koordinering og effektivisering af konsulentarbejdet. Der er så vidt vides ikke fremkommet meddelelser om dette arbejde i det svundne år, men selv om det er et meget vanskeligt spørgsmål at røre ved for ikke at sige løse, er det dog øjensynligt, at et initiativ er påkrævet.

Bygningsrationaliseringen er et problem af stor såvel økonomisk som produktionsteknisk betydning. Man kan ikke sige, at der i det svundne år blev ydet særlige bidrag til problemets løsning, som imidlertid trænger sig stadigt stærkere på, fordi byggeomkostningerne er steget yderligere stærkt forholdsmæssigt, men ved årets slutning skete der dog det, at der til byggeforskningen blev ydet betydelige bevillinger til forsøg med landbrugsbygninger. Det er et stort fremskridt, fordi vi her i landet har manglet forsøg på dette vigtige område, hvor man udelukkende har været henvist til i landbrugsbyggeriet at støtte sig til erfaringer, iagttagelser og teknisk skøn.

Man må nu håbe, at forsøgene gennemføres på en sådan måde, at der lader sig drage ikke alene tekniske, men også økonomiske slutninger af resultaterne. Man må således have

at vide, hvilken indflydelse forskellig isolation, ventilation, konstruktion etc. af staldene har på husdyrenes produktion, så man kan danne sig et begreb om rentabiliteten i de forskellige tekniske løsninger.

Nogle fremtidsproblemer.

I det kommende år vil en række vigtige og vanskelige produktionsproblemer i landbruget få en betydelig skærpet aktualitet, fremkaldt dels af forsyningssituationen for indførte produktionsmidler, dels af afsætningen.

Allerede i indeværende produktionsår har forsyningen af korn og foderstoffer ligget vanskelig, men endnu større bliver vanskelighederne, når Marshallhjælpen udløber den 1. juli i det nye år, 1952. Thi det må beklageligvis erkendes, at skønt Marshallhjælpen har betydet så overordentligt meget for genopbygningen af Vesteuropas erhvervsliv, har den udvikling, den satte i gang, dog ikke været i stand til at løse dollarsproblemet, og det gælder i særdeleshed for vort lands som for vort vigtigste kundelands, Englands, vedkommende. Og da korn og foderstoffer kan erhverves billigst og til dels kun kan erhverves for dollars, *vil vi af valutamæssige grunde få vanskeligt ved at optræde som kunde til disse råstoffer, i hvert fald, hvor de kan købes billigst.*

Desværre er der ingen udsigt til, at råstofproducerende områder med blød valuta kan erstatte dollarslandene som leverandør af landbrugsråstoffer. Den samlede verdensproduktion af landbrugsvarer nåede i 1951 lidt over produktionen før krigen, men i store dele af verden har produktionsfremgangen ikke været stor nok til at bringe forsyningen pr. indbygger op på førkrigens lave niveau, og resultatet har været, at lande, der før krigen var eksportører af landbrugsråstoffer, er blevet væsentlige importører. Da samtidig korneksporten fra Østeuropa er blevet formindsket stærkt, har udviklingen ført til, at efterspørgselen er blevet koncentreret på færre eksportlande, af hvilke dollarslandene er langt de vigtigste.

På grund af den udbredte dollarsmangel er der nu opstået den ejendommelige situation, at prisniveauet for korn og fo-

derstoffer ligger betydeligt lavere i dollarslandene end i eksportlande med blød valuta, hvor efterspørgselen har drevet det så højt op, at det i hvert fald delvis afskærer os som af-tagere med de her i landet gældende produktpriser.

Til de allerede bestående vanskeligheder kommer i de kommende år for Vesteuropa desuden opgaverne og byrderne med oprustningen af det fælles forsvar, og i erkendelse af, at der må gøres noget ekstraordinært, har OEEC-landene proklameret en produktionsfremgang på 5 pct. om året i 5 år, altså ialt 25 pct., hvorved oprustningens byrder skulle kunne bæres, uden at levestandarden sænkes. Denne produktionsfremgang skal også gælde for landbruget, men vil man være realistisk, må det indrømmes, at den ligger uden for det gennemførliges grænser.

Det har ganske vist været muligt i England at forøge produktionen med i gennemsnit 4,5 pct. om året siden før krigen, men dels fandtes der i dette land meget store tekniske muligheder for en sådan produktionsforøgelse, dels betalte man for de dermed forbundne omkostninger ved store produktionstilskud og høje priser. Noget lignende vil ikke kunne gentages i de andre vesteuropæiske lande og næppe heller i England, hvis der ikke sættes så store anstrengelser ind, at det suger produktionsressourcer til sig fra det øvrige produktionsliv, eller de i mange lande allerede høje landbrugspriser forhøjes klækkeligt.

Som et led i denne produktionsudvidelse fremkom i årets løb den såkaldte Pflimlin-plan, fremsat af den daværende franske landbrugsminister. Den er på landbrugets område tænkt som et sidestykke til Schuman-planen på stålområdet, således at man integrerer, som man kalder det, landbrugsproduktionen og landbrugsmarkederne i Vesteuropa, hvilket må betyde, at man ønsker at fremme produktionens frie udvikling, således at den får lov til at ekspandere i de lande og egne, hvor der kan produceres billigst.

Betragtet ud fra vore interesser kunne denne plan overfladisk se tilløkkende nok ud, da vort landbrug er fuldt konkurrencedygtigt over for de andre vesteuropæiske landes land-

brug, men ved nærmere eftersyn viser planen sig at indeholde så betydelige undtagelsesklausuler, at den åbenbart må omgås med megen forsigtighed, hvis den ikke skal tvinge os i en noget lignende situation som under liberaliseringen. På den anden side kan vi ikke undslå at deltage i eventuelle drøftelser af planen, da en ikke-deltagelse fra vor side ikke udelukker, at andre lande organiserer et samarbejde i retning af det foreslåede.

Selv om udsigterne for forsyningerne af råstoffer for tiden ikke tegner for godt, bliver der dog nogle indførselsmuligheder tilbage, og der er samtidig grund til at fremhæve, at den af forholdene gennemtvungne selvforsyning har gjort gode fremskridt. Medens vi før krigen indførte ca. 12 pct. af de opfodrede f. e., har indførselen de senere år kun været 6—7 pct., skønt produktionen af færdigvarer har været højere, men indrømmes må det, at indførselens procentiske andel af proteinforsyningen stadig udgør mere end det dobbelte af indførselens procentiske andel af foderenhedsforsyningen, og at proteintilførselen derfor er det store problem.

Midlerne til at modvirke nedgangen i importen af foderstoffer er velkendte. Recepten lyder på dyrkning af flere tørstofrige roer og mere lucerne, anvendelse af mere grovfoder, rigtigere fodring o. s. v., og det er muligt, at der efterhånden kommer mere gang i disse foranstaltninger. Der er sket betydelige fremskridt, som de nævnte relative tal for indførselen af råstoffer viser, og der er gjort mange erfaringer, der ligesom selve problemerne har haft tid til at bundfælde sig i landmændenes bevidsthed i de foregående år.

De knappe og dyre olieker, stigende arbejds lønninger og prisrelationerne for salgsprodukter førte i årets løb til en del kritik af kvægproduktionens rentabilitet, og det er da heller ikke vanskeligt at se, at bedømt ud fra de herskende priser er kvægproduktionen, hvilket her i landet vil sige smørproduktionen, den mindst rentable af de store produktioner. Nogle landmænd har derefter besluttet at indskrænke eller helt afskaffe kvægholdet og i stedet enten kaste sig over svineproduktionen eller drive husdyrløst landbrug, og der rejser sig

hermed det spørgsmål, om det er klogt og fremsynet at følge disse fremgangsmåder.

Besvarelsen af dette spørgsmål må bero på, om de nu herskende prisrelationer kan betragtes som værende af forbigeående eller af mere varig karakter, eller om det med andre ord kan skønnes, at smørprisen igen vil stige relativt til de andre priser, eller den vil forblive afsvækket.

Bestemte og klare udtalelser om dette problem kan man ikke fremsætte, men der lader sig dog i flere lande påpege tendenser i forbruget, som kan give visse holdepunkter for dets bedømmelse. Det viser sig således ganske ensartet i Sverige, U. S. A. og Canada, at smørforbruget er aftagende og margarineforbruget stigende, et forhold, der for så vidt virker overraskende, som realindkomsterne i alle tre lande har været stigende, og prisforholdet mellem smør og margarine ikke har ændret sig. I Sverige var således smørprisen før krigen 277 øre pr. kg og i 1950/51 545 øre pr. kg, margarineprisen var på samme tidspunkter 162 øre og 321 øre pr. kg, og forholdet mellem smør- og margarinepris var uforandret 170.

Når forbruget alligevel og på trods af stigende realindtægt forskyder sig fra smør til margarine, kan forklaringen være den opståede store absolute prisforskel på smør og margarine og den rent psykologiske vanskelighed for forbrugerne ved under en inflation at omvurdere priser og købeevne, sådan som alle kender til det. Når smør er steget fra 2,77 kr. til 5,45 kr. pr. kg og margarine fra 1,62 kr. til 3,21 kr. pr. kg, siger man, at smør er blevet dyrt, og man køber margarine i stedet for smør, selv om ens indkomst samtidig er steget fra 6 000 kr. til 14 000 kr.

Nogen udtømmende forklaring på det svigtende smørforbrug og de relativt lave smørpriser er dette forhold naturligvis ikke, og også andre forhold som ændrede spisevaner, forbedret margarinekvalitet etc. kan indvirke på forbruget.

Foruden under et noget svigtende forbrug lider smørproduktionen også under de relativt stærkt forhøjede arbejds-lønninger, som rammer denne stærkt arbejdskrævende produktion særlig hårdt, og når mælkeproduktionen stagnerer i

Nordamerika, Australien m. fl. lande, angives netop den fordyrede produktion som den væsentlige årsag. Det samme forhold vil gøre sig gældende her i landet på de større og store gårde, hvor husdyrene skal passes af lønnet arbejdskraft, og det er da også på disse ejendomme, at kvægholdet navnlig reduceres.

Men selv om smørproduktionen af de nævnte årsager står svagt, og måske vedblivende vil stå svagt, er der dog grund til for den enkelte landmand at tænke sig godt om, inden han reducerer sin besætning, og han bør kun gøre det, hvis han når til meget overbevisende resultater i de driftsoverslag, han udarbejder over sin bedrift med og uden kvæghold. Regnskaber over kvægholdet alene er ikke tilstrækkelige; de vil nu som tidligere virke vildledende, og spørgsmålet er, hvilken driftsform som helhed, der *i det lange løb* vil give det bedste resultat. Ved afgørelsen af dette spørgsmål må det tages i betragtning, at det kan være vanskeligt at holde jordens kultur og ydeevne på det her i landet nødvendige niveau samt få omsat betydningsfulde grovfoderemner uden et kvæghold — forhold, som ikke kan belyses direkte af regnskaberne.

I denne forbindelse skal oliefrøproduktionen omtales. Foranlediget af den interesse, der forsyningsmæssigt er opstået for denne produktion, nedsatte Landbrugsministeriet i foråret et udvalg, bestående af repræsentanter for industri og landbrug, til at overveje mulighederne for øget dyrkning af olieholdige planter.

Udvalget nåede til det resultat, at den del af forbruget af planteolier, der kan dækkes ved indenlandsk produktion, maksimalt svarer til 32 500 tons hørfrø, hvilket ville beslaglægge 27 000 ha, samt 60 000 tons rapsfrø, der kan dyrkes på 38 000 ha, men med udgangspunkt i de i sommer gældende priser på korn og indført oliefrø, ville der ikke være valutamæssige fordele forbundet med en sådan dyrkning, som heller ikke ville være rentabel for landbruget. Skulle den alligevel af forsyningsmæssige grunde ønskes gennemført, hævdede landbrugets repræsentanter i udvalget, at der måtte garanteres landbruget en hørfrøpris på $2\frac{1}{2}$ gange og en rapsfrøpris på $2\frac{1}{4}$ gange

kornprisen; industriens repræsentanter indstillede en rapsfrøpris på 2 gange kornprisen, medens de ville fastholde, at for hørfrøprisen skulle verdensmarkedets pris være gældende.

Når oliefrødyrkningen sammenlignes med korndyrkningen, er der intet at indvende imod de opstillede beregninger, der dog ikke er helt udtømmende. Der kan således være en mulighed for, at de af oliefrøet producerede olieker eller oliefrøskrå må tilregnes en betydelig højere pris end den i betænkningen anførte pris på 70 øre pr. kg for hørfrøker og 60 øre pr. kg for rapsskrå, dels fordi disse foderstoffer stiger i pris udefra, dels fordi man kun kan indføre ganske utilstrækkelige mængder af olieker, hvorved disse for den enkelte landmand kan få en meget høj forædlingsværdi i mælkeproduktionen.

Men dernæst er det ikke tilstrækkeligt at sammenligne oliefrøets rentabilitet med kornets, da det netop forholder sig således, at mange større landbrug tænker sig at dyrke raps i stedet for græs og roer som et led i besætningsreduktionen, idet man antager, at raps som rensende afgrøde og skifteafgrøde til en vis grad kan erstatte roer.

Hvorledes vil nu dette virke økonomisk? Går man ud fra Driftsbureauets regnskaber for 1949/50, er der i landbrug over 100 ha pr. storkreatur en betaling på 688 kr. til grovfoder og faste omkostninger. Grovfoderforbruget pr. storkreatur har været 2689 f. e., og avles de på $\frac{1}{2}$ ha, har kvægholdet pr. ha for grovfoder og faste omkostninger betalt 1376 kr., og selv om dette beløb forhøjes til f. eks. 1500 kr. som følge af prisstigninger på mælk og kød, ses det, at en rapsafgrøde på 1600 kg pr. ha kan sælges til ca. 1 kr. pr. kg, da rapsen i hvert fald ikke vil virke omkostningsforøgende i bedriften. Det skal dog igen fremhæves, at betragtningen forudsætter, at rapsen som kulturafgrøde kan erstatte roer og græs, men den understøttes i sin evne på dette område af de nye ukrudtsbekæmpelsesmidler og mekaniseringen, som iøvrigt hver for sig virker afsvækkende på rodfrugternes virkninger som kulturafgrøde.

Som et led i bestræbelserne for at udvikle afsætningsområder uden om husdyrproduktionen intensiveredes i årets løb

interessen for oprettelsen af en sukkerfabrik i Jylland. Hvorvidt planen kan realiseres eller ej må formentlig bero på, hvorledes man bedømmer sukkerets konjunktur på det noget længere sigt, og om man kan tilvejebringe den for en fabriks oprettelse nødvendige kapital, som anslås til ca. 40 mill. kr. for selve fabrikken.

Som sukkerproduktionen er organiseret, bliver det rigsdagen, der skal træffe endelig beslutning i denne sag, og det ses ikke, at der lides noget tab ved, at den bliver grundigt overvejet, da en sukkerroeafgrøde opfodret f. eks. i svinestalden let indbringer den samme indtægt, som hvis den leveres til fabrik, således at landmænd, der er interesseret i sukkerroedyrkning, ikke behøver at afvente fabrikkens oprettelse for at gå i gang med dyrkningen.
